

УДК 378.092-057.21

DOI <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2022.1.3>

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Дзвінчук Д. І. – доктор філософських наук, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
ORCID: 0000-0002-6391-3822

Качмар О. В. – доктор філософських наук, професор,
професор кафедри фахових методик і технологій початкової освіти
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
ORCID: 0000-0002-2002-4603

У статті автори розглядають важливість формування соціокультурної компетентності студентів-майбутніх управлінців. Доводять, що соціальна компетентність на сучасному етапі розвитку людства – це фундаментальна компетентність. Формування соціальної компетентності набуває все більшої актуальності в умовах ноосферної цивілізації, а рівень її сформованості має великий вплив на професійний розвиток та ціннісні установки особистості. Якщо розглядати цей феномен у глобальному контексті, то сформований рівень соціальної компетентності у молодого покоління матиме вплив на подальший розвиток людства. Соціальна компетентність являє собою суму певних особистісних характеристик, соціальних здібностей, теоретичних знань та практичних навичок, що включає в себе езистенційні навички (м'які навички), соціальний інтелект та історичну пам'ять.

Результатом соціалізації та інкультурації особистості є культурна компетентність, яка дає їй можливість розуміти, правильно інтерпретувати й доцільно застосовувати здобуті знання про культурні установки, цінності й норми. Культурна компетентність включає в себе знання, моральні норми, культурний інтелект; кожен з цих конструктивів вимагає формування у студентів компетенцій різного рівня.

Мистецтвознавча складова професійної компетентності являє собою сукупність теоретичних знань, практичних умінь і навичок, досвіду культурно-мистецької діяльності; сформованість мистецтвознавчої компетентності сприяє задоволенню потреб індивіда в соціальних, культурних та інформаційно-комунікативних практиках. В зв'язку з цим автори пропонують доповнити чинний стандарт та навчальні плани професійної підготовки за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування мистецтвознавчою компетентністю та дисциплінами мистецтвознавчого циклу.

Ключові слова: соціальна компетентність, культурна компетентність, соціокультурна компетентність, мистецтвознавча компетентність, професійна підготовка фахівців у сфері публічного управління та адміністрування.

Dzvinchuk D. I., Kachmar O. V. Socio-cultural competence as a basis for professional training of professionals in the field of public administration

In the article the authors consider the importance of forming socio-cultural competence of students – future managers. They prove that social competence at the present stage of human development is a fundamental competence. The formation of social competence is becoming increasingly important in the noosphere civilization, and the level of its formation has a great influence on professional development and values of the individual. If we consider this phenomenon in a global context, the current level of social competence of the younger generation will have an impact on the further development of mankind. Social competence is a set of certain personal characteristics, social abilities, theoretical knowledge and practical skills, which includes existential skills (soft skills), social intelligence and historical memory.

The result of socialization and inculturation of the individual is cultural competence, which enables one to understand, correctly interpret and apply the acquired knowledge about cultural attitudes, values and norms. Cultural competence includes knowledge, moral norms, cultural intelligence; each of these constructs requires the formation of students' competencies of different levels.

The artistic component of professional competence is a set of theoretical knowledge, practical skills, experience of cultural and artistic activities; the formation of artistic competence contributes to meeting the needs of the individual in social, cultural and information-communicative practices. In this regard, the authors propose to supplement the current standard and curricula of professional training in the specialty 281 Public Administration and Management with artistic competence and disciplines of the art cycle.

Key words: *social competence, cultural competence, socio-cultural competence, artistic competence, professional training of specialists in the field of public administration.*

Постановка проблеми. Соціокультурна компетентність відноситься до сфери знань і навичок, які підтримують здатність людини ефективно функціонувати в різних соціокультурних контекстах. В умовах ноосферної цивілізації постають питання: «Як бути людиною, працюючи на Землі?», «Як принести користь своїй державі?», «Якими характеристиками має володіти сучасний випускник вищої школи та які компетентності він має набуті?». Відповіді на ці питання потребують нових концептуальних філософсько-педагогічних підходів. У цьому контексті особливого значення набуває концепт «соціокультурна компетентність особистості».

Все це підтверджує необхідність наукового переосмислення основних складових соціокультурної компетентності та виокремлення актуальності мистецтвознавчої підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування в Україні.

Аналіз останніх публікацій. Проблематика формування соціальної компетентності висвітлюється у працях таких науковців, як О. Варецька, М. Докторович, І. Зарубінська, І. Кант, Я. Лукацька, Ю. Мель, О. Субіна, Г. Гедвіл'єн, М. Монієр, Т. Тшоп, К. Србені, А. Дітцен й ін. Питання культурної компетентності перебуває в центрі уваги таких науковців, як Н. Головіна, Б. Джонсон, В. Здоровенко, О. Качмар та інші. Роль мистецтва як важливої складової соціокультурної компетентності детально досліджена у книзі датського психолога Бьорна Фунча «Психологія сприймання мистецтва» [20]. Він розкриває чотири головні психологічні підходи до вивчення сприймання візуального мистецтва (психофізичний, когнітивний, психоаналітичний та екзистенціальний), а також виділяє п'ять предметних напрямів у вивченні питання сприймання мистецтва, такі як, як естетична насолода, розуміння, емоційне сприймання, естетична фасцинація та естетичне співпереживання.

Мета статті – проаналізувати сутнісні характеристики поняття «соціокультурна компетентність» у науковій літературі та окреслити значення мистецтвознавчої складової у структурі професійної підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування.

Виклад основного матеріалу. Соціокультурна компетентність охоплює набір знань умінь та навичок, важливих для професійної діяльності. Визначення того чи володіють державні управлінці цими навичками та чи вони можуть використовувати їх є системною проблемою як у публічному управлінні, так і в інших сферах життя суспільства.

Соціокультурну компетентність можна розглядати як універсальну інтегративну компетентність, і як поєднання двох складових – соціальної та культурної.

Прийнято вважати, що в науковий обіг поняття «соціальна компетентність» ввів німецький дослідник Г. Рот, який розглядав його як те, що відображає сферу взаємодії з іншими [2, с. 74]. Соціальна компетентність особистості базується на соціальному інтелекті, вона проявляється не лише в знаннях, а й в умінні використовувати ці знання в процесі соціальної взаємодії та у творчій діяльності.

М. Докторович у своїх наукових працях зазначає, що соціальна компетентність – явище усвідомлене індивідом внаслідок власних розумінь; ця компетентність – багатаспектна характеристика, яка вказує на якість відносин людини в соціумі, враховує соціальні мотиви, навички, що необхідні для взаємодії із суспільством. Науковець формулює визначення терміна «соціальної компетентності» як набутої здатності особистості гнучко орієнтуватися в мінливих соціальних умовах та ефективно взаємодіяти із соціальним середовищем [6, с. 8].

О. Субіна дає кілька визначень соціальної компетентності: в широкому і вузькому розумінні. Так, соціальна компетентність у широкому розумінні – та, що дає змогу людині ефективно реалізувати соціальні функції в межах соціальних норм. У вузькому розумінні – це здатність людини до ефективної взаємодії з іншими людьми. щоб вирішувати професійні й особисті питання [14, с. 73–74].

І. Зарубінська, вивчаючи соціальну компетентність, зазначає, що це поняття включає різні сфери діяльності людини: соціальну, навчальну, професійну, вона є суттєвою передумовою результативної взаємодії особистостей. Науковець зазначає, що аналіз визначень сутності цього поняття дає змогу розглядати соціальну компетентність особистості як «складну, інтегративну характеристику особистості, сукупність певних якостей, здібностей, соціальних знань і вмінь, переживань, ціннісних орієнтацій, переконань, що сприяють активній взаємодії із суспільством, налагодженню контактів з різними групами та особами, участі у соціально значущих проектах, продуктивному виконанню різних соціальних ролей» [7, с. 10].

Зарубіжні дослідники теж приділяли велику увагу вивченню різних аспектів соціальної компетентності. Зокрема, Г. Гедвіл'єн визначає соціальну компетентність як поведінку в певних соціальних ситуаціях, що приводить до позитивної чи негативної взаємодії особистості й соціуму [21, р. 26]. Авторка наголошує, що поняття соціальної компетентності визначає поведінку людини і втілюється в ефективному функціонуванні людини в різних соціальних ситуаціях. Соціальна компетентність, на думку дослідниці, – це мистецтво самовираження людини, якого треба навчатися протягом усього життя. За Г. Ледд, соціальна компетентність – це вміння, що дає змогу вирішувати певні соціальні задачі [23, р. 4]. Дослідник говорить про те, що цього вміння набувають з дитинства, воно має вплив на подальше соціальне життя і професійну діяльність.

М. Монієр, Т. Тшоп, К. Србені, А. Дітцен у своєму дослідженні [24], спираючись на освітні кваліфікаційні рамки і зазначені там компетентності, визначають соціальну компетентність як динамічне когнітивне поняття, тобто те, що піддається вивченню. Вони вважають, що моделювання та вимірювання соціальної компетентності може бути можливим лише за умови, що основна увага приділяється основним «соціальним та емоційно-когнітивним диспозиціям», а не соціальній поведінці.

Як зазначає Я. Лукацька, соціальна компетентність є багатовимірною структурою, де визначається взаємодія багатьох компетенцій: комунікативної здатності, напористості, здатності приймати критику тощо, та залежить від цінностей, ставлення залучених осіб та від правил, стандартів та очікувань професійної поведінки.

Рівень сформованості соціальної компетентності визначає успішність діяльності окремої людини і соціуму в цілому. Високий рівень соціальної компетентності дає змогу людині не тільки успішно реалізуватися в професійній діяльності, а також здійснювати вплив на суспільство, на процеси в ньому, що, у свою чергу, визначає його стабільність. Також слід звернути увагу, що соціальна компетентність – це інтегрована здатність, що містить інші ключові компетенції: духовну, громадянську, комунікативну, мовну, побутову. Поняття соціальної компетентності тісно пов'язане з професійною компетентністю, без успішної взаємодії особистості із соціумом неможливе набуття навичок і вмінь, притаманних кваліфікованому фахівцю [11].

Вважаємо, що соціальна компетентність – це основа професійної компетентності особистості, що включає в себе езистенційні навички (м'які навички, *softskills*), соціальний інтелект та історичну пам'ять.

Дослідник Ю. Мель виокремлює такі характеристики соціально компетентної особистості: 1) приймати рішення відносно себе самої та прагнути до розуміння власних почуттів та вимог; 2) забувати неприємні почуття та власну невпевненість; 3) уявляти, як треба досягати цілі найбільш ефективним способом; 4) правильно розуміти бажання, очікування та вимоги інших людей, зважувати та враховувати їх права; 5) аналізувати область, що визначається соціальними структурами та організаціями, роль їх представників та включати ці знання у власну поведінку; 6) розуміти, як з врахуванням конкретних обставин та часу поводити себе, враховуючи обмеження соціальних структур та власні вимоги; бути уважним до інших людей [12, с. 66].

На нашу думку, важливою складовою соціальної компетентності є соціальний та емоційний інтелект. Соціально компетентна людина має не тільки розуміти сутність та «підводні камені» ситуації, але й уміти її вирішувати кваліфіковано і бути готовою ризикувати.

Таким чином, соціальна компетентність є важливою базисною характеристикою особистості, яка відображає її рівень мотивації, здатність конструювати різні життєві сценарії та вносити в них корективи, формувати здоровий соціальний клімат.

Тепер звернемо увагу на іншу складову соціокультурної компетентності – поняття «культурна компетентність».

Поняття культурної компетентності вперше було представлено у 2003 році і визначено як «здатність людини функціонувати й ефективно управляти в культурно різних умовах» (CQS – cultural intelligence scale) [16, р. 3]. CQS було розроблено для перевірки і підтвердження теорії таких учених, як Ерлі та Анг щодо визначення терміна «культурний інтелект», який базується на багатовимірному локусі міжкультурної компетентності Штернберга. CQS вимірює чотири основні чинники, які представляють різні можливості CQ: CQ-ідея, CQ-знання, CQ-стратегія, та CQ-дія. Це чотиривимірний шкала, яка складається з 20 пунктів. Анг та ін. стверджують, що CQ досліджує конкретні сфери в міжкультурних умовах. Ця багатовимірний складова включає чотири елементи культурної компетентності: а) когнітивний – «науково-культурні норми, практики та правила індивіда в різних культурних середовищах», б) метакогнітивний – «культурна свідомість індивіда та його обізнаність у взаємодії з представниками іншого культурного походження», в) мотиваційний – «здатність людини спрямовувати увагу й енергію щодо культурних відмінностей» та г) поведінковий – «здатність людини проявляти відповідні вербальні та невербальні дії у взаємодії з людьми іншого культурного походження» [16, р. 16].

Культурна компетентність має життєво важливе значення для будьякої людини, що взаємодіє з різними верствами населення. Культурна компетентність «необхідна для того, щоб упоратися зі стресом в результаті культурного шоку та, як наслідок, розчарування і плутанини, що, як правило, можуть бути результатом зіткнення культурних відмінностей» [22, р. 19; 4].

Національний центр культурної компетенції визначає культурну компетентність як «володіння знаннями, навичками та цінностями для ефективної роботи з різними групами населення та адаптації інституційної політики та професійної практики для задоволення унікальних потреб клієнтів» [26, р. 2]. Культурна компетентність – це «здатність організацій та окремих осіб ефективно працювати в міжкультурних або мультикультурних взаємодіях» [19, р. 16] і впливає на «свою здатність розуміти, спілкуватися з людьми, служити та задовольняти потреби людей, які виглядають, думають і поведуться інакше, ніж вони самі» [17].

Континуум культурних компетенцій, розроблений Cross et al. [18] демонструє різні рівні, які люди набувають на своєму шляху до становлення культурних компетентностей. Під цим кутом зору культурна компетентність – це процес розвитку, і це так важливо мати компетенції, які стосуються кожного з етапів розвитку, щоб їх впроваджувати та оцінювати [25].

Проблема сучасної освіти полягає у визначенні того, якого роду культурна компетентність потрібна теперішньому і наступним поколінням українців, тобто який соціокультурний тип суспільства з відповідними параметрами соціальної солідарності та особистісної ідентичності вона повинна забезпечувати.

Якщо зважати на світовий досвід, то у сучасних розвинених суспільствах, які називають постіндустріальними, в останні десятиліття вимальовується тенденція до еволюції соціокультурної типології, яка характеризується як транслокальна, що спрямована на подолання солідарності конфронтаційного типу й прагне до мультикультурного синтезу різних культурних настанов. Однією з найважливіших рис цієї тенденції є пошук технологій так званих «м'яких соціальних взаємодій», що виражаються у всілякому розвитку систем соціальної участі, суспільних зв'язків, політкоректності, соціально-культурної і соціально-психологічної реабілітації [3].

Таким чином, соціокультурна компетентність включає в себе різноманітні знання і навички, а також соціальний, емоційний та культурний інтелект; кожен з цих конструктів вимагає від студентів проявити певні компетенції від нижчого рівня до вищого рівня.

Важливою складовою соціокультурної компетентності є мистецтвознавча компетентність. Вже давньогрецький філософ Арістотель у своїй праці «Метафізика» порушував питання значущості мистецтва, трактуючи його як «знання загального». Арістотель виділяв наступні три функції мистецтва – пізнавальну, виховну та емоційного впливу, остання трактувалася філософом у гедоністичному розумінні. Мудрець зазначав, що мистецтво проявляється тоді, коли на основі отриманих на досвіді думок формується один загальний погляд на подібні предмети. Центральною концепцією у вченні Арістотеля стала теорія катарсису – духовного очищення людини в процесі сприйняття твору мистецтва, найважливіша роль при цьому відводилася музиці, театру і літературі [1, с. 65–67].

Основоположник німецької класичної філософії І. Кант був глибоко переконаний у тому, що «природа прекрасна, якщо вона в той же час схожа на мистецтво, а мистецтво може бути названо прекрасним тільки в тому випадку, якщо ми усвідомлюємо, що воно мистецтво і тим не менше здається нам природою» [9, с. 322].

Мистецтво, на відміну від спеціалізованих форм суспільної діяльності, що покликані задовольняти різноманітні потреби людей, таких як наука, освіта, культура, мова тощо, необхідне людству як засіб цілісного соціального виховання індивідів, їх інтелектуального та емоційного піднесення, як спосіб долучити їх до набутого досвіду, до споконвічної мудрості, до певних суспільно-історичних інтересів, устремлінь, зразків. Але щоб бути потужним інструментом соціалізації індивідуумів, мистецтву необхідно бути співзвучним реальному людському життю, воно має відображати (моделювати) життя в його справжній цілісності та структурній складності.

Крім цього, мистецтво має «подвоювати» достеменну життєву діяльність людей, являти її уявлюване продовження та доповнення і тим самим збагачувати та розширяти життєвий досвід конкретної особистості, надаючи їй змогу «проживати» немало ілюзорних «життів» в «світах», що створили письменники, музиканти, живописці. Малюючи різноманітні «картини життя», перипетії взаємовідносин людей, моделюючи почуття, які суб'єкти відчувають одне до одного і до оточуючого світу, мистецтво збагачує картину світу людини, робить її більш багатогою і насиченою [10, с. 233].

Мистецький твір ніби занурює нас у певні рольові ситуації, які залучаються до нашого особистого життя, адже завдяки мистецтву ми можемо пережити те, що в реальному житті для нас могло би залишитися нез'ясованим. Це своєрідний спосіб спілкування людини зі світом, який передбачає не стільки логічні знання, скільки розширення реального життєвого досвіду через ціннісне відношення до світу.

Отож, кожен емоційно пережитий фільм, літературний твір, художня фотографія виявляється для людини ще одним додатковим життям, що значно збільшує час, відведений для неї в цьому світі. А спроби осмислення тем та ідей мистецьких здобутків утворюють на цій основі поглиблений досвід як саморефлексії, так і відчуття різноманітних нюансів духовних переживань інших людей. Водночас у сучасному суспільстві важливого значення набуває досвід саморефлексії в масштабах історичної пам'яті, яка виконує діахронну функцію, тобто приборкує сам час, що віддаляє нас від життя предків, а також дає усвідомлення того, що наші зв'язки з історією – це велична і життєво важлива цінність [8].

На підставі вищезазначеного, можемо охарактеризувати мистецтво як особливу процедуру та соціокультурну даність, за допомогою якої в задовольняється потреба індивіда в соціальних, культурних та інформаційно-комунікативних практиках.

Виходячи з вищенаведених міркувань, потребує доповнення чинний стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти ступеня «магістр» галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування [13].

Відповідно до даного стандарту інтегральною компетентністю випускника магістерської програми має бути здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері публічного управління та адміністрування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Серед загальних компетентностей визначено: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо; здатність розробляти та управляти проєктами; здатність удосконалювати

й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні; здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Вважаємо, що досягненню цих компетентностей сприятиме введення в навчальний план магістерської програми нормативних дисциплін «Мистецька культура» та «Креативні індустрії в Україні». Наведемо декілька аргументів щодо доцільності такого нововведення.

1. Вивчення зазначених дисциплін сприятиме формуванню соціальної та культурної компетентності й розширенню професійних ідентичностей, розуміння цінності культурного капіталу як основи людського капіталу.

2. У країнах ЄС прийнято викладати для фахівців сфери публічного управління та адміністрування дисципліни нормативного блоку «Cultural awareness and expression competence» (Культурна обізнаність і компетентність). В результаті студенти мають мати знання про:

- місцеві, національні, європейські та глобальні культури, включаючи їхні мови, спадщину та традиції, а також твори мистецтва;
- роль мистецтва та культури як способу бачити та формувати світ;
- важливість естетичних факторів у повсякденному житті.

3. Включення мистецтвознавчої складової у структуру професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування дозволить підвищити рівень інтелектуалізації управління з дальшим генеруванням на цій основі нових інтелектуальних продуктів – теоретичних і прикладних знань та продуктів їх використання в усіх сферах практичної діяльності [5].

Найбільш актуальними для оволодіння мистецтвознавчою компетентністю є історико-теоретичні знання про різні види мистецтва, їх закони та закономірності розвитку; історичні, соціальні, кроскультурні особливості; про відомих культурних діячів та їх внесок у світову та європейську культурну спадщину; про основні техніки і методи вивчення, аналізу та інтерпретації творів мистецтва, розуміння їх значущості й естетичної цінності.

Тому, на наше глибоке переконання, необхідно оновити та доповнити існуючі навчальні плани та програми, що сприятиме підготовці фахівців у сфері публічного управління та адміністрування згідно з вимогами часу.

Висновки. Таким чином, соціокультурна компетентність виступає інтегративною компетентністю, яка включає в себе соціальну компетентність і культурну компетентність. Важливою складовою соціокультурної компетентності є мистецтвознавча компетентність. Сьогодні вища освіта має бути спрямована на розвиток гнучкої рухливої свідомості. На нашу думку, мистецтвознавча складова у програмі професійної підготовки майбутніх публічних управлінців сприятиме формуванню уявлень про сучасні процеси взаємодії в професійній діяльності: про подолання комунікативних бар'єрів, стресових навантажень, закони формування колективу, соціальну динаміку, про інформаційно-культурні процеси тощо. Якісною особливістю цих знань повинна бути їх практичність, що передбачає вміння синтезувати отримані відомості майбутнім фахівцем та застосовувати їх на практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аристотель (1975) Метафизика. Сочинения. В 4 т. Т. 1. М. : Мысль. 550 с. (in Russian)
2. Варецька О. В. (2015) Розвиток соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти : монографія. Запоріжжя : Кругозір. 532 с. (in Ukrainian)

3. Головіна Н. І. (2015) Проблема формування культурної компетентності особистості в контексті реформування вищої школи. *Філософські обрії*. 2015. №33. С. 147-156. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FiloFilo_2015_33_16. (accessed 20 лютого 2022)
 4. Джонсон Р. Б. (2014). Культурна компетентність в Україні. *Журнал європейської економіки*. 2014. Т. 13. № 3 Retrieved from: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/13226/1/Джонсон%20Р.pdf> (accessed 23 лютого 2022)
 5. Дзвінчук Д. І., Петренко В. П. (2016) Про вдосконалення управління освітою і наукою України на основі концепції інтелектуалізації. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2016. №1. С. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2016_1_6. (accessed 28 лютого 2022)
 6. Докторович М. О. (2007) Формування соціальної компетентності старшого підлітка з неповної сім'ї (PhD Thesis), Київ. 19 с.
 7. Зарубінська І. Б. (2011) Теоретико-методичні основи формування соціальної компетентності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю (PhD Thesis), Київ. 39 с.
 8. Здоровенко В. (2015) Можливості мистецтва в дослідженні соціально-культурних трансформацій в сучасній Україні. *Проблеми гуманітарних наук*. Серія : Філософія. 2015. Вип. 35. С. 71-81. Retrieved from: http://ddpu.drohobych.net/filos_gum/wp-content/uploads/2016/04/2015_10.pdf. (accessed 03 березня 2022)
 9. Кант І. (1966) Сочинения. В 6 т. Т.5 М. : Мысль. 564 с. (in Russian)
 10. Качмар О. В. (2017) Феномен агресії в соціокультурній динаміці : соціально-філософський аналіз : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ. 312 с. (in Ukrainian)
 11. Лукацька Я. С. (2021) Аналіз поняття «соціальна компетентність особистості» в українських та зарубіжних наукових працях. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2021. № 1. С. 49-53. Retrieved from: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/5031> (accessed 01 березня 2022)
 12. Мель Ю. (1995) Социальная компетентность как цель психотерапии : проблемы образа Я в ситуации социального перелома. *Вопросы психологии*. 1995. № 5. С. 61-68.
 13. Стандарт вищої освіти України другого (магістерського) рівня вищої освіти ступеня «магістр» галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 04.08.2020 р. № 1001 (2020) Retrieved from: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty_/2020/08/05/281publichne-upravlinnya-ta-administruvannya-magistr.pdf (accessed 22 лютого 2022)
 14. Субіна О. О. (2015) Формування соціальної компетентності майбутніх викладачів гуманітарних спеціальностей в умовах магістратури (PhD Thesis), Київ, 2015.
 15. Шкарлет С. (2020) Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. МОН України. Retrieved from: http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf (accessed 22 лютого 2022)
 16. Ang S. & Van Dyne L. (2008) Conceptualization of cultural intelligence : Definition, distinctiveness, and nomological network. S. Ang & L. Van Dyne (Eds.). *Handbook of cultural intelligence : Theory, measurement, and application*. Armonk, NY : M.E. Sharpe, Inc., 2008. P. 3-15.
 17. Balcazar F., Suarez-Balcazar Y., Willis C., Alvarado F. (2010) Cultural competence : A review of conceptual frameworks. Balcazar F., Suarez-Balcazar Y., Taylor-Ritzier T., Keys C. (Eds.). *Race, culture, and disability : Rehabilitation science and practice*. Sudbury, MA : Jones and Bartlett Publishers, 2010. P. 281-305.
-

18. Cross T., Bazron B., Dennis K. & Isaacs M. (1989) Towards a culturally competent system of care, volume I. Washington, D. C. : Georgetown University Child Development Center, CASSP Technical Assistance Center, 1989.
19. Fernandopulle A. (2007) A capacity building approach to cultural competency : Improving cultural competency improves organizational effectiveness. Organizational development and capacity in cultural competence. Los Angeles : The California Endowment and San Francisco : CompassPoint Nonprofit Services, 2007. Retrieved from: http://www.compasspoint.org/assets/496_satterwhitefull.pdf. (accessed 10 березня 2022)
20. Funch B. S. (1997) The Psychology of Art Appreciation. Copenhagen, 1997. 312 p.
21. Gedviliene G. (2012) Social Competence of Teachers and Students : The Case Study of Belgium and Lithuania. Kaunas : Vytautas Magnus University. Kaunas, 2012. 106 p.
22. Joo-seng T. (2004) Cultural intelligence and the global economy. Leadership in Action. 2004. № 24 (5). P. 19-21.
23. Ladd G. W. (2007) Social competence : an important educational objective? Asia-Pacific Journal of Research in Early Childhood Education. 2007. Vol. 1. № 1. P. 3-37.
24. Monnier M., Tschope T., Srbeny C. et al. (2016) Occupation-specific social competences in vocational education and training (VET) : the example of a technology-based assessment. Empirical Res Voc Ed Train. 2016. № 10. Retrieved from: <https://doi.org/10.1186/s40461-016-0036-x> (accessed 09 березня 2022)
25. Norman-Major K. A. & Gooden S. T. (Eds.). Cultural competency for public administrators. Armonk, NY : M. E. Sharpe, 2012.
26. Satterwhite F. J. O., Teng S. Culturally based capacity building : An approach to working in communities of color for social change. Organizational development and capacity in cultural competence. Los Angeles : The California Endowment and San Francisco, 2007. Retrieved from: http://www.compasspoint.org/assets/496_sat-ter-whitefull.pdf (accessed 03 березня 2022)

REFERENCES:

1. Arystotel (1975) *Metafyzyka*. Sochyneniya. V 4 t. T. 1. Moskva : Mysl (in Russian)
2. Varetska O. V. (2015) Rozvytok sotsialnoi kompetentnosti vchytelia pochatkovoї shkoly u systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity : monohrafiia. Zaporizhzhia : Kruhozir (in Ukrainian)
3. Holovina N. I. (2015) Problema formuvannia kulturnoi kompetentnosti osobystosti v konteksti reformuvannia vyshchoї shkoly. *Filosofski obrii*, no 33, pp. 147-156. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FiloFilo_2015_33_16. (accessed 20 february 2022)
4. Dzhonson R. B (2014). *Kulturna kompetentnist v Ukraini*. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, vo 13, no 3. Retrieved from: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/13226/1/Dzhonson%20R..pdf> (accessed 23 february 2022)
5. Dzvinchuk D. I., Petrenko V. P. (2016) Pro vdoskonalennia upravlinnia osvitoiu i naukoiu Ukrainy na osnovi kontseptsii intelektualizatsii. *Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia*, no 1, Pp. 6-12. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2016_1_6 (accessed 28 february 2022)
6. Doktorovych M. O. (2007) *Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti starshoho pidlitka z nepovnoi sim'i* (PhD Thesis), Kyiv.
7. Zarubinska I. B. (2011) *Teoretyko-metodychni osnovy formuvannia sotsialnoi kompetentnosti studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv ekonomichnoho profilu* (PhD Thesis), Kyiv.
8. Zdrovenko V. (2015) *Mozhlyvosti mystetstva v doslidzhenni sotsialno-kulturnykh transformatsii v suchasniї Ukraini*. *Problemy humanitarnykh nauk*.

Seriia : *Filosofia*, vo. 35, pp. 71-81. Retrieved from: http://ddpu.drohobych.net/filos_gum/wp-content/uploads/2016/04/2015_10.pdf. (accessed 03 march 2022)

9. Kant Y. (1966) *Sochynenyia*. V 6 t. T.5 Moskva : Mysl (in Russian)

10. Kachmar O. V. (2017) *Fenomen ahresii v sotsiokulturnii dynamitsi : sotsialno-filosofskyi analiz : monohrafiia*. Ivano-Frankivsk : Misto NV (in Ukrainian)

11. Lukatska Ya. S. (2021) *Analiz poniattia «sotsialna kompetentnist osobystosti» v ukrainskykh ta zarubiznykh naukovykh pratsiakh*. Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelii. Seriiia «Pedahohika i psykholohiia». Pedahohichni nauky, no 1, pp. 49-53. Retrieved from: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/5031>(accessed 01 march 2022)

12. Mel Yu. (1995) *Sotsyalnaia kompetentnost kak tsel psykhoterapyi : problemy obraza Ya v situatsii sotsyalnoho pereloma*. *Voprosy psykholohyy*, no 5, pp. 61-68.

13. Standart vyshchoi osvity Ukrainy drugoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity stupenia «mahistr» haluz znan 28 Publichne upravlinnia ta administruvannia za spetsialnistiu 281 Publichne upravlinnia ta administruvannia zatverdzeni nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 04.08.2020 r. № 1001 (2020) Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/08/05/281publichne-upravlinnya-ta-administruvannya-magistr.pdf> (accessed 22 february 2022)

14. Subina O. O. (2015) *Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti maibutnykh vykladachiv humanitarnykh spetsialnosti v umovakh mahistratury (PhD Thesis)*, Kyiv.

15. Shkarlet S. (2020) *Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021-2031 roky*. MON Ukrainy. Retrieved from: http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf (accessed 22 february 2022)

16. Ang S. & Van Dyne L. (2008) *Conceptualization of cultural intelligence : Definition, distinctiveness, and nomological network*. S. Ang & L. Van Dyne (Eds.). *Handbook of cultural intelligence : Theory, measurement, and application*. Armonk, NY : M.E. Sharpe, Inc., pp. 3-15.

17. Balcazar F., Suarez-Balcazar Y., Willis C., Alvarado F. (2010) *Cultural competence : A review of conceptual frameworks*. Balcazar F., Suarez-Balcazar Y., Taylor-Ritzier T., Keys C. (Eds.). *Race, culture, and disability : Rehabilitation science and practice*. Sudbury, MA : Jones and Bartlett Publishers, pp. 281-305.

18. Cross T., Bazron B., Dennis K. & Isaacs M. (1989) *Towards a culturally competent system of care, volume I*. Washington, D. C. : Georgetown University Child Development Center, CASSP Technical Assistance Center.

19. Fernandopulle A. (2007) *A capacity building approach to cultural competency : Improving cultural competency improves organizational effectiveness. Organizational development and capacity in cultural competence*. Los Angeles : The California Endowment and San Francisco : CompassPoint Nonprofit Services, 2007. Retrieved from: http://www.compasspoint.org/assets/496_satterwhitefull.pdf. (accessed 10 march 2022)

20. Funch B. S. (1997) *The Psychology of Art Appreciation*. Copenhagen

21. Gedviliene G. (2012) *Social Competence of Teachers and Students : The Case Study of Belgium and Lithuania*. Kaunas : Vytautas Magnus University. Kaunas

22. Joo-seng T. (2004) *Cultural intelligence and the global economy*. *Leadership in Action*, vo 24 (5), pp. 19-21.

23. Ladd G. W.(2007) *Social competence : an important educational objective?* *Asia-Pacific Journal of Research in Early Childhood Education*, vo 1, pp. 3-37.

24. Monnier M., Tschope T., Srbeny C. et al. (2016) *Occupation-specific social competences in vocational education and training (VET) : the example of a technology-based assessment*. *Empirical Res Voc Ed Train*, vo 10. Retrieved from: <https://doi.org/10.1186/s40461-016-0036-x> (accessed 09 march 2022)

25. Norman-Major K. A. & Gooden S. T. (Eds.) (2012) *Cultural competency for public administrators*. Armonk, NY : M. E. Sharpe.

26. Satterwhite F. J. O., Teng S. (2007) Culturally based capacity building: An approach to working in communities of color for social change. Organizational development and capacity in cultural competence. Los Angeles : The California Endowment and San Francisco. Retrieved from: http://www.compasspoint.org/assets/496_sat-terwhitefull.pdf (accessed 03 march 2022)